

Belangrijke termen en concepten – Ontwikkelingspsychologie

Hoofdstuk 1

- * *Leeftijdsgebonden invloeden (Age-graded influences)*: Gebeurtenissen sterk gebonden aan leeftijd en daardoor voorspelbaar.
- * *Gedragstherapie (Behavior modification)*: Combinatie van conditionering en model-leren om ongewenste gedragingen te elimineren en gewenste responsen toe te laten nemen.
- * *Behaviorisme (Behaviorism)*: Direct observeerbare gebeurtenissen.
- * *Chronosysteem (Chronosystem)*: Tijdsdimensie van model. Omgeving verandert altijd (door omgeving of door het individu).
- * *Klinisch interview (Clinical interview)*: Flexibele conversatiestijl, gebruikt om te peilen naar de deelnemers hun inzichten.
- * *Klinische methode, Gevalsstudie (The clinical, or case study, method)*: Brengt veel informatie over 1 persoon samen, geïnccludeerd interviews, observaties en soms testscores.
- * *Cognitieve ontwikkelingstheorie (Cognitive-development theory)*: Kinderen bouwen actief kennis op door omgaan met en verkennen van de wereld.
- * *Cohort-effecten (Cohort effects)*: Mensen geboren in dezelfde periode, zelfde historische invloeden.
- * *Contexten (Contexts)*: Unieke combinaties van persoonlijke- en omgevingsfactoren.
- * *Continue ontwikkeling (Continuous development)*: Geleidelijk uitbreiden van zelfde soort vaardigheden die er in begin al waren.
- * *Correlatiecoëfficiënt (Correlation coefficient)*: Getal dat de samenhang tussen 2 variabelen beschrijft.
- * *Correlatieonderzoek (Correlational design)*: Informatie bij bestaande groepen, relatie tussen kenmerken deelnemers en ontwikkeling: levensomstandigheden dus niet veranderen.
- * *Cross-sectioneel onderzoek (Cross-sectional design)*: Verschillende groepen bestudeerd op zelfde moment.
- * *Afhankelijke variabele (Dependent variable)*: Wordt beïnvloed door de onafhankelijke variabele.
- * *Discontinue ontwikkeling (Discontinuous development)*: Nieuwe manieren van reageren in specifieke periodes.
- * *Ecologische theorie (Ecological systems theory)*: Mens ontwikkelt binnen complex systeem van relaties en is beïnvloed door verschillende niveaus van omgeving.
- * *Etnografie (Ethnography)*: Beschrijvende, kwalitatieve techniek (~klinische methode), maar niet enkel een individu begrijpen, maar een cultuur/groep, door participerende observatie.
- * *Ethologie (Ethology)*: Bestudeert de aanpassingswaarde (of overlevingswaarde) van het gedrag en de geschiedenis ervan in evolutie.
- * *Evolutionaire ontwikkelingspsychologie (Evolutionary developmental psychology)*: Begrijpen aanpassingswaarde van competenties die veranderen met leeftijd.
- * *Exosysteem (Exosystem)*: Sociale contexten die kind niet omvatten, maar toch invloed op onmiddellijke omgeving hebben.
- * *Experimenteel onderzoek (Experimental design)*: Inferentie oorzaak-gevolg mogelijk door toevallige toewijzing.
- * *Gebonden aan geschiedenis (History-graded influences)*: Ervaren door mensen geboren rond hetzelfde tijdstip (= cohort).
- * *Ontwikkelingspsychologie (Human development)*: Een wetenschap die stabiliteit en verandering wil begrijpen over de levensloop.
- * *Onafhankelijke variabele (Independent variable)*: Veroorzaakt veranderingen in andere variabele.

- * *Informatieverwerking (Information processing)*: Menselijke geest is systeem dat symbolen manipuleert en waar informatie doorstroomt.
- * *Levensloopperspectief (Lifespan perspective)*: Ontwikkeling als: (1) levenslang, (2) multidimensioneel en veelvormig, (3) plastisch en (4) beïnvloed door vele krachten in interactie tot elkaar (ingebed in context).
- * *Longitudinaal onderzoek (The longitudinal design)*: Zelfde groep bestudeerd op verschillende momenten.
- * *Longitudinaal-sequentieel onderzoek (Longitudinal-sequential design)*: Verschillende groepen bestudeerd op verschillende momenten.
- * *Macrosysteem (Macrosystem)*: Geen specifieke context; Culturele waarden, wetten, gebruiken, en hulpbronnen.
- * *Volgroeïing (Maturation)*: Genetisch bepaald, natuurlijke manier van groeien.
- * *Mesosysteem (Mesosystem)*: Verbindingen tussen microsystemen.
- * *Microsysteem (Microsystem)*: Activiteiten en interacties in onmiddellijke omgeving.
- * *Naturalistische observatie (Naturalistic observation)*: Observatie in veld, natuurlijke omgeving, observeert het gedrag van interessen.
- * *Erfelijkheid – Omgeving – Controverse (Nature-nurture controversy)*: Zijn genetische- of omgevingsfactoren het belangrijkste in de ontwikkeling?
- * *Edele wilden (Noble savages)*: Kind als gezond en ethisch van nature.
- * *Niet-normatieve invloeden (Nonnormative influences)*: Gebeurtenissen die enkel optreden bij één of een aantal mensen en die geen voorspelbare tijdsindeling volgt.
- * *Normatieve benadering (Normative approach)*: Gedragsmetingen gebaseerd op grote aantallen van individuen en leeftijdsgemiddelden zijn berekend, om de typische ontwikkeling te representeren.
- * *Preformisme (Preformationism)*: Eens kinderen geen baby's meer waren, werden ze gezien als miniaturen, reeds gevormde volwassenen.
- * *Psychoanalytische visie (Psychoanalytic perspective)*: Kinderen gaan door een reeks stadia, waarin conflicten tussen biologische driften en sociale verwachtingen voorkomen. Oplossing bepaalt psychisch functioneren.
- * *Psychoseksuele theorie (Psycosexual theory)*: Hoe ouders omgaan met impulsen (driften) van kinderen in 1^e levensjaren, bepaalt de ontwikkeling van de persoonlijkheid.
- * *Psychosociale theorie (Psychosocial theory)*: Ego bemiddelt niet alleen (id-superego); maar is ook een positieve kracht in de ontwikkeling.
- * *Toevallige toewijzing (Random assignment)*
- * *Veerkracht (Resiliency)*: De mogelijkheid om zich effectief aan te passen aan de omgeving.
- * *Gevoelige periode (Sensitive period)*: Optimale tijd om bepaalde dingen aan te leren; een tijd waarin het individu bijzonder gevoelig is voor invloeden uit de omgeving.
- * *Sociale leertheorie (Social learning theory)*: Kijken naar anderen om je heen en daaruit leren.
- * *Socioculturele theorie (Sociocultural theory)*: Overdracht cultuur op volgende generatie
- * *Stadia (Stage)*: Kwalitatieve veranderingen in denken en doen, kenmerkend voor bepaalde perioden.
- * *Gestructureerd interview (Structured interview)*: Altijd dezelfde vragen op dezelfde manier.
- * *Gestructureerde observatie (Structured observation)*: Observatie in labo, zo opgesteld dat iedere deelnemer een even grote kans heeft om bepaalde gedragingen te vertonen.
- * *Tabula rasa*: In het begin zijn kinderen niets, en door allerlei ervaringen wordt hun karakter gevormd.
- * *Theorie (Theory)*: Een geordend en samenhangend geheel van uitspraken dat gedrag beschrijft, verklaart en voorspelt.

Hoofdstuk 3

- * *Leefbaarheidsgrens (Age of viability)*: Het punt waarop de foetus voor het eerst kan overleven als het geboren wordt, komt soms voor tussen 22 en 26 weken.
- * *Amnion*: Een membraan, dat het ontwikkelende organisme omsluit in amnion-vlies; het helpt de temperatuur van de prenatale wereld constant te houden en levert een soort 'kussen' dat beschermt tegen elke schok, veroorzaakt door bewegingen van de moeder.
- * *Anoxie (Anoxia)*: Onvoldoende zuurstoftoevoer tijdens arbeid en bevalling.
- * *APGAR-schaal (APGAR-scale)*: Voor snelle inschatting van de lichamelijke toestand van kind door dokters en verpleegsters.
- * *Stuitligging (Breech position)*: Foetus omgedraaid zodat kind er met billen of voeten eerst uitkomt.
- * *Keizersnede (Cesarean delivery)*: Bevalling door chirurgische ingreep (operatie).
- * *Vruchtvlies (Chorion)*: Omgeeft het amnion. Vanaf het vruchtvlies beginnen *villi* (bloedvezels) te verschijnen.
- * *Embryo (Embryo)*: De periode van de embryo duurt van de 2^e tot de 8^e week van de zwangerschap. Gedurende deze 6 korte weken gebeuren de snelste prenatale veranderingen, die de basis vormen van interne structuren en organen.
- * *FAE, Fetal Alcohol Effects*: Minder alcoholgebruik, maar toch voldoende om schade te kunnen bezorgen.
- * *FAS, Fetal Alcohol Syndrome*: Mentale retardatie, motorische coördinatieproblemen, vertraagde groei, typische kenmerken aangezicht + andere kenmerken
Syndroom= geheel van symptomen.
- * *Foetale 'monitor' (Fetal monitoring)*: Elektronisch apparaat dat hartslag baby registreert tijdens bevalling.
- * *Foetus (Fetus)*: Duurt van de 9^e tot de 38^e week van de zwangerschap; (snelle) groei- en afwerkingsfase.
- * *Innesteling (Implantation)*: Trophoblast dringt diep in baarmoederwand.
- * *Baby-sterfte (Infant mortality)*: Aantal overlijdens per 1000 geboorten.
- * *Lanugo*: Wit donshaar.
- * *Natuurlijke bevalling*: Met steun van begeleider: minder geboorte-complicaties en minder lange bevalling.
- * *NBAS, Neonatal Behavioral Assessment Scale*: Kijkt naar reflexen, veranderingen in 'arousal states', reacties op lichamelijke en sociale stimuli, andere reacties.
- * *Neurale buis (Neural tube)*: Ruggemerg + hersenen.
- * *NREM, Non-Rapid-Eye-Movement*: Lichaam is rustig (hartslag, en ademen en hersenactiviteit traag en regelmatig).

- * *Placenta (Placenta)*: Geeft bloed en voeding (zuurstof), maar er is geen rechtstreeks contact tussen het bloed van het kind en van de moeder. Afvalstoffen worden weggedragen uit de placenta.
- * *Te vroeg geboren (Preterm)*: Verschillende weken voor de geplande datum geboren.
- * *REM, Rapid-Eye-Movement*: Hersenen en deel lichaam actief (ogen bewegen snl onder oogleden, hart, bloeddruk, ademen onregelmatig).
- * *Reflex (Reflex)*: Aangeboren, automatische reacties op een specifieke vorm van stimulatie.
- * *Rhesus-incompabiliteit (Rh factor incompatibility)*: (~samenvatting!)
- * *Te klein geboren (Small-for-date)*: Beneden verwacht gewicht voor duur zwangerschap.
- * *Activatietoestanden (States of arousal)*: Verschillende gradaties van slapen of wakker zijn.
- * *SIDS, Sudden Infant Death Syndrome*: Onverwachte dood, meestal gebeurt in de nacht, van een baby onder de leeftijd van 1 jaar, dat onuitgelegd blijft na een grondig onderzoek.
- * *Teratogene stoffen (Teratogen)*: Iedere factor die in de prenatale periode schade veroorzaakt.
- * *Trimesters (Trimesters)*: Prenatale ontwikkeling is soms ingedeeld in 3 trimesters, of 3 gelijke tijdsperioden.
- * *Navelstreng (Umbilical cord)*: 1 ader (bloed + voeding), 2 slagaders (afvalstoffen).
- * *Huidsmeer (Vernix)*: Witte, kaasachtige stof; Beschermst de huid tegen knappen gedurende de lange maanden die al badend doorgebracht zijn in de amnioc-huid.
- * *Gezichtsscherpte (Visual acuity)*: De fijnheid of het onderscheidingsvermogen van het gezicht is nog beperkt.

Hoofdstuk 5

- * *Accommodatie (Accommodation)*: Aanpassen van oude schema's en vorming van nieuwe schema's om zich beter aan omgeving aan te passen.
- * *Aanpassing (Adaption)*: Opbouw van schema's door directe interactie met omgeving.
- * *Assimilatie (Assimilation)*: Gebruiken van bestaande schema's om buitenwereld te begrijpen.
- * *Autobiografisch geheugen (Autobiographical memory)*: Representaties van speciale, eens-in-het-leven-voorkomende gebeurtenissen die lange tijd duren, omdat ze doordrongen zijn met persoonlijke betekenissen.
- * *Brabbelen (Babbling)*: Medeklinkers toegevoegd en medeklinker-klinker combinatie herhaald in lange reeksen (bv. 'bababababa' of 'nanananana')
- * *Centrale uitvoerende instantie (Central executive)*: Stuurt stroom van informatie; waar op letten, combineren oude en nieuwe informatie, selecteren, toepassen en opvolgen strategieën.
- * *Taal gericht naar het kind (Child Directed Speech; CDS)*: Vorm van communicatie met korte zinnen, hoge stem, overdreven expressiviteit, duidelijke uitspraak, duidelijk afgescheiden pauzes tussen (zins)onderdelen, en herhalen van nieuwe woorden in nieuwe contexten.
- * *Circulaire reactie (Circular reaction)*: Bijzondere manier om eerste schema's aan te passen. Kind stuit onverwacht op nieuwe ervaring door eigen bewegingen. De reactie is 'circulair' omdat de baby het gebeuren steeds wil herhalen.
- * *Vocalisatie (Cooing)*: Klinkerachtige geluiden maken.
- * *Theorie van de basiskennis (Core knowledge perspective)*: Kinderen worden geboren met een reeks van kennissystemen ('core domains of thought'). Ieder van deze systemen laat toe snel nieuwe, verwante info te vatten en leidt tot vroege/snelle ontwikkeling van denken.
- * *Uitgestelde imitatie (Deferred imitation)*: Gedragingen van niet-aanwezige modellen onthouden en nadoen.
- * *Ontwikkelingsquotiënten (Developmental quotients; DQ)*
- * *Developmentally appropriate practice*: Geheel van normen voor opvangprogramma's die aangepast zijn aan ontwikkelingsbehoeften en individuele behoeften van jonge kinderen.
- * *Expressieve stijl van taalontwikkeling (Expressive style)*: Gebruiken veel meer voornaamwoorden en sociale uitdrukkingen of zegswijzen.
- * *Home Observation for Measurement of the Environment (HOME)*: Een checklist om informatie te verzamelen over de kwaliteit van de thuisomgeving van kinderen door observatie en door interviews met de ouders.
- * *Intelligentie-quotiënt (IQ)*: Een score die toelaat om de prestatie van een kind op een intelligentietest te vergelijken met de prestaties van andere kinderen van dezelfde leeftijd.
- * *Intentioneel of doelgericht gedrag (Intentional, or goal-directed behavior)*: Opzettelijk coördineren van schema's om eenvoudige problemen op te lossen.
- * *Language Acquisition Device (LAD)*: Een aangeboren systeem dat een geheel van regels omvat dat gemeenschappelijk is aan alle talen. Dit systeem laat kinderen toe (ongeacht welke taal ze horen) om te begrijpen en te spreken op een door regels gedreven manier, zodra ze genoeg woorden hebben opgepikt.
- * *Lange termijn geheugen (Long-term memory)*: Permanente opslagplaats van kennis.
- * *Verbeeldingsspel (Make-believe play)*: Alledaagse en ingebeelde gebeurtenissen uitbeelden.
- * *Mentale representatie (Mental representation)*: Interne, mentale weergave van voorwerpen, mensen, gebeurtenissen, informatie.
- * *Mentale strategieën (Mental strategies)*: Worden toegepast op informatie die door systeem stroomt, waardoor die beter onthouden en efficiënter gebruikt wordt.

- * *Object-permanentie (Object permanence)*: Inzien dat voorwerpen blijven bestaan als ze uit het zicht zijn.
- * *Organisatie (Organization)*: Intern herschikken en verbinden schema's.
- * *Overextensie (Overextension)*: Woord wordt toegepast op bredere verzameling van voorwerpen of gebeurtenissen dan waarvoor het geschikt is (= term wordt te breed toegepast).
- * *Herinnering (Recall)*: Meer uitdagender dan herkenning (*Recognition*), omdat het iets herinneren inhoudt in de afwezigheid van perceptuele steun. Om te herinneren, moet je een mentaal beeld van de ervaring oproepen.
- * *Herkenning (Recognition)*: Opmerken of een stimulus identiek of verschillend is aan een voorgaand getoonde stimulus.
- * *Referentiële stijl van taalontwikkeling (Referential style)*: Vroge woordenschat bestaat vooral uit woorden die verwijzen naar voorwerpen.
- * *Schema (Scheme)*: Specifieke psychologische structuren; georganiseerde manieren om betekenis te geven aan ervaringen.
- * *Sensori-motorisch stadium (sensori-motor stage)*: Baby's en peuters 'denken' met hun ogen, oren, handen en andere sensori-motorische middelen. Activiteiten in het hoofd ("echt" denken dus) kunnen nog niet uitgevoerd worden.
- * *Zintuiglijk geheugen (Sensory register)*: Beelden en geluiden worden rechtstreeks voorgesteld en korte tijd opgeslagen.
- * *Telegram-stijl (Telegraphic speech)*: Slechts 2 woorden; de kortere en minder belangrijke woorden worden eruit gelaten.
- * *Onderextensie (Underextension)*: Woord wordt toegepast op kleiner aantal voorwerpen of gebeurtenissen dan waarvoor het geschikt is (= term wordt te eng toegepast).
- * *Violation-of-expectation method*: (~P. 147 !!)
- * *Korte termijn geheugen of werkgeheugen (working, or short-term, memory)*: Er wordt actief 'gewerkt' op een beperkte hoeveelheid informatie door toepassing van mentale strategieën.
- * *Zone van Naaste Ontwikkeling (Zone of proximal development)*: Reeks taken die kind niet alleen kan uitvoeren, maar kan leren met hulp van meer ervaren partners.

Hoofdstuk 6

- * *Gehechtheid (Attachment)*: De sterke, affectieve band die we hebben met bijzondere mensen in ons leven. Deze band zorgt ervoor dat we plezier en vreugde beleven als we met hen omgaan en dat we getroost worden door hun nabijheid in tijden van stress.
- * *Autonomie tov schaamte en twijfel (Autonomy versus shame and doubt)*: Is het basisconflict van de peuterleeftijd. Positieve oplossing als ouders gepaste begeleiding geven en redelijke keuzes aanbieden.
- * *Vermijdende gehechtheid (Avoidant attachment)*: Niet-responsief tov ouder; bij separatie is er geen 'distress' en ze reageren hetzelfde op een vreemde als op een ouder; bij hereniging vermijden ze de ouder, traag in begroeten, als ze worden opgepakt dan houden ze zich niet vast aan de moeder.
- * *Basisemoties (Basis emotions)*: Universeel bij mensen, hebben lange geschiedenis in evolutie (bevorderen overleving), en kunnen rechtstreeks afgeleid worden uit gelaatsuitdrukkingen (geluk, belangstelling, verrassing, angst, woede, droefheid en afkeer).
- * *Basisvertrouwen tov wantrouwen (Basis trust versus mistrust)*: Het basisconflict van het 1^e levensjaar. Dilemma opgelost als eindbalans van de verzorging welwillend en liefdevol is.
- * *Gehoorzaamheid (Compliance)*: Begrijpen van en gehoorzamen aan wensen en normen van verzorgingsfiguren.
- * *Moeilijk kind (Difficult child)*: Is onregelmatig inzake dagelijkse gewoonten, past zich traag aan aan nieuwe ervaringen en reageert negatief en intens.
- * *Gedisorganiseerde/gedesoriënteerde gehechtheid (Disorganized-disoriented attachment)*: Vertonen grootste onveiligheid; bij hereniging vertonen ze een hele reeks verwarde en tegenstrijdige gedragingen.
- * *Gemakkelijk kind (Easy child)*: Komt als baby snel tot regelmatige gewoonten, is meestal opgewekt en past zich gemakkelijk aan aan nieuwe ervaringen.
- * *Emotionele zelfregulering (Emotional self-regulation)*: De strategieën die we gebruiken om onze emotionele toestand tot een comfortabel niveau te brengen zodat we onze doelen kunnen bereiken.
- * *Empathie (Empathy)*: Vermogen om emotionele toestand van iemand anders te begrijpen en mee te voelen of emotioneel gelijkaardig te reageren.
- * *Ethologische theorie (Ethological theory of attachment)*: De emotionele band van de baby met de verzorgingsfiguur is een gedrag dat in de evolutie naar voor is gekomen en overleving bevordert.
- * *Goodness-of-fit-model*: Model dat verklaart hoe temperament en omgeving samen tot gunstige resultaten kunnen leiden. Men richt een opvoedingsomgeving in waarin het temperament van elk kind erkend wordt en tegelijk meer aangepast functioneren aangemoedigd wordt.

- * *Ik-zelf (I-self)*: Gevoel van zichzelf als handelende instantie, afgescheiden van de omgeving/wereld en kan eigen gedachten en handelingen onder controle houden.
- * *Geremd of schuchter kind (Inhibited or shy children)*: Reageert negatief, terugtrekken van nieuwe stimuli.
- * *Interactie-synchronie (Interactional synchrony)*: Een nauwkeurig afgestelde “emotionele dans” waarbij de verzorger reageert op signalen van het kind op een goed-getimede, ritmische en gepaste manier. Beide partners stellen ook hun emotionele toestanden op elkaar af, vooral de positieve.
- * *Intern werkmodel (Internal working model)*: Geheel van verwachtingen over beschikbaarheid gehechtheidsfiguren en kans dat ze hulp zullen bieden in stressmomenten. Model voor alle latere intieme relaties.
- * *Mij-zelf (Me-self)*: Gevoel van zichzelf als object van kennis en evaluatie; Kwaliteiten die het zelf uniek maken (-> lichamelijke kenmerken, bezittingen, houdingen, overtuigingen en persoonlijkheid).
- * *Afwerende gehechtheid (Resistant attachment)*: Zoeken nabijheid van de ouder, weinig exploratie; bij hereniging is er woede en verzet, soms duwen en slaan van de ouders, blijven huilen en moeilijk te troosten.
- * *Veilige gehechtheid (Secure attachment)*: Gebruik van ouders als veilige uitvalsbasis; bij separatie kunnen ze huilen of niet, maar de voorkeur gaat uit naar de ouder; bij hereniging gaan ze actief contact zoeken en het huilen mindert.
- * *Veilige uitvalsbasis (Secure base)*: Vertrouwde verzorger is punt van waaruit de omgeving verkend wordt en waar men naar kan terugkeren voor emotionele steun.
- * *Zelfbewuste emoties (Self-conscious emotions)*: Omvatten een kwetsen van of een versterking van ons gevoel een eigen zelf te zijn ('sense of self').
- * *Zelfcontrole (Self-control)*: Vermogen om weerstand te bieden aan impulsen (tot sociaal niet-aanvaard gedrag).
- * *Sensitieve opvoeding (Sensitive caregiving)*: Snel, consistent, en op de juiste manier omgaan met baby's en ze zacht en vol zorg vasthouden.
- * *Separatie-angst (Separation anxiety)*: Kind raakt van streek wanneer de persoon waarop het is gaan vertrouwen, weggaat.
- * *Slow-to-warm-up*: Is niet actief, reageert matig en weinig intens op omgeving, negatieve stemming en past zich traag aan aan nieuwe ervaringen.
- * *Sociale bevestiging (Social referencing)*: Kind baseert zich op emotionele reactie van vertrouwenspersoon, om te beslissen hoe te reageren in onzekere situaties.
- * *Sociale glimlach (Social smile)*
- * *Vreemde situatie (Strange situation)*: Veel gebruikte techniek om kwaliteit van gehechtheid te meten tussen 1 en 2 jaar.
- * *Vreemdenangst (Stranger anxiety)*: Meest frequente uitdrukking is die tegenover onbekende volwassenen.
- * *Temperament*: Stabiele individuele verschillen in kwaliteit en intensiteit van emotionele reacties, activiteitslevel, aandacht en emotionele zelfregulering.
- * *Niet-geremd of sociaal kind (Uninhibited or sociable children)*: Reageert positief, toenadering tot nieuwe stimuli.

Hoofdstuk 7

- * *Buitenlandse Voorsprong (Aboriginal Head Start)*: Voor indianen, eskimo's en mestiezen. ~Project Head Start.
- * *Schoolse programma's (Academic programs)*: Strak gestructureerd, aanleren van schoolse vaardigheden (bv. letters, getallen, kleuren, vormen) op basis van herhaling en drill.
- * *Animistisch denken (Animistic thinking)*: De overtuiging dat niet-levende objecten kwaliteiten (of eigenschappen) van levende wezens hebben, zoals gedachten, wensen, gevoelens en bedoelingen.
- * *Cardinaliteit (Cardinality)*: Principe dat het laatste getal in een telreeks het aantal elementen van de verzameling weergeeft (hoofdtelwoord).
- * *Centratie (Centration)*: De aandacht richten op één aspect en andere verwaarlozen.
- * *Kindgerichte programma's (Child-centered programs)*: Brede waaier aan activiteiten waaruit kinderen kiezen, veel leren tijdens het spel.
- * *Conservatie (Conservation)*: De idee dat bepaalde fysieke eigenschappen van voorwerpen dezelfde blijven, zelfs wanneer hun uiterlijke verschijningsvorm verandert.
- * *Egocentrisme (Egocentrism)*: De symbolische gezichtspunten van andere mensen niet kunnen onderscheiden van het eigen gezichtspunt.
- * *Uitbreidingen (Expansions)*: Reacties van volwassenen die uitdrukking van kind verder uitwerken en die daardoor complexer maken.
- * *Fast-mapping*: Verbinden van het woord met het onderliggende concept na zeer korte kennismaking met dat woord.
- * *Hiërarchische classificatie (Hierarchical classification)*: Organiseren van voorwerpen in klassen en subklassen (waar een hiërarchische relatie tussen bestaat) op basis van gelijkenissen en verschillen.
- * *Onomkeerbaarheid (Irreversibility)*: Kan een reeks van stappen niet in gedachten omkeren.
- * *Geheugenstrategieën (Memory strategies)*: Bewuste mentale activiteiten die de kans op herinnering doen toenemen.
- * *Metacognitie (Metacognition)*: Denken over denken (Grieks: meta = "boven" of "hoger").
- * *Ordinaliteit (Ordinality)*: De volgorde-relaties tussen kwantiteiten (rangtelwoord).
- * *Overregularizatie (Overregularization)*: Regels te ver uitbreiden zodat uitzonderingen er ook onder vallen.
- * *Pragmatiek (Pragmatics)*: De praktische, sociale kant van taal, die kinderen moeten leren (naast woordenschat en grammatica) om effectief en op de gepaste manier met anderen te communiceren.
- * *Pre-operationele stadium (Preoperational stage)*: 2 – 7 jaar, de meest opvallende verandering is een buitengewone toename van mentale representaties (symbolen).
- * *Private taal (Private speech)*: Taalgebruik van kinderen dat tot zichzelf gericht is.
- * *Project Head Start*: 2 jaar lang kleuterschool, voeding en gezondheidszorg, ouders erbij betrekken.
- * *Herformuleringen (Recasts)*: Reacties van volwassenen die foutief taalgebruik herstructureren tot de correcte vorm.
- * *Ondersteuning (Scaffolding)*: Aanpassen van de steun die men geeft tijdens een leersessie in overeenstemming met het huidige niveau van de prestaties van het kind.
- * *Scripts*: Algemene beschrijvingen van wat er gebeurt en wanneer het gebeurt in een specifieke situatie.
- * *Sociodramatisch spel (Sociodramatic play)*: Het verbeeldingsspel dat samen met anderen gespeeld wordt; vanaf 2,5 jaar en een snelle ontwikkeling in de volgende jaren.

Hoofdstuk 8

- * *Androgynie (Androgyny)*: Scoren hoog op vrouwelijke en mannelijke kenmerken.
- * *Associatief spel (Associative play)*: Kinderen engageren in afzonderlijke activiteiten, maar wisselen speelgoed en kritiek uit op de andere zijn/haar gedrag.
- * *Autoritaire stijl (Authoritarian style)*: Laag in warmte, hoog in controle en laag in autonomie.
- * *Democratische stijl (Authoritative style)*: Hoog in warmte, hoog in controle (past zich aan) en aangepast niveau wat betreft autonomie.
- * *Opvoedingsstijlen (Child-rearing styles)*: Combinaties van opvoedingsgedragingen die voorkomen over een breed bereik van situaties en daardoor een duurzaam opvoedingsklimaat doen ontstaan.
- * *Coöperatief spel (Cooperative play)*: Meer geavanceerd type van interactie, waarin kinderen zich oriënteren naar een gemeenschappelijk doel.
- * *Geslachtsconstantie (Gender constancy)*: Het inzicht dat het geslacht een biologische basis heeft en hetzelfde blijft, zelfs als de kleding, haarstijl en (spel)activiteiten veranderen.
- * *Geslachtsidentiteit (Gender identity)*: Beeld van zichzelf als iemand met relatief mannelijke of vrouwelijke kenmerken.
- * *Theorie van de geslachtsschema's (Gender schema theory)*: Informatieverwerkingsbenadering van geslachtsrolstereotypering die elementen combineert van sociale leertheorie en cognitieve ontwikkelingstheorie. Ze legt uit hoe dat zowel omgevingsinvloeden als het denken van het kind samen vorm geven aan de ontwikkeling van geslachtsrollen bij kinderen.
- * *Geslachtsrolstereotypering (Gender typing)*: Iedere associatie van voorwerpen, activiteiten, rollen of (persoonlijks)trekken met 1 van de geslachten op een manier die aansluit bij de culturele stereotypes.
- * *Vijandige agressie (Hostile aggression)*: Bedoeld om iemand anders te kwetsen.
- * *Inductie (Induction)*: Speciaal type van discipline; Helpt het kind om gevoelens op te merken, door hem/haar te wijzen op de effecten op anderen van het wangedrag van het kind.
- * *Initiatief tegenover schuld (Initiative versus guilt)*: Initiatief: nieuw gevoel van doelgerichtheid. Enthousiast om nieuwe taken aan te pakken, samen dingen doen met leeftijdsgenoten en ontdekken wat ze kunnen met behulp van volwassenen.
- * *Instrumentele agressie (Instrument aggression)*: Bedoelt om het kind iets te laten bekomen dat het wil.
- * *Niet-sociale activiteit (Nonsocial activity)*: Niet-betrokken, toeschouwersgedrag (kind speelt niet). Solitair spel (liever alleen spelen).
- * *Verbale agressie (Overt aggression)*: Bedreiging met fysieke agressie, beledigen, treiteren.
- * *Parallel-spel (Parallel play)*: Kind speelt in nabijheid van andere kinderen met gelijkaardig speelgoed, maar probeert hen niet te beïnvloeden.
- * *Toegeeflijke stijl (Permissive style)*: Hoge warmte, te toegeeflijk, lage controle en autonomie niet aangepast aan leeftijd.
- * *Prosociaal of altruïstisch gedrag (Prosocial, or altruistic, behavior)*: Handelingen die een ander persoon voordeel brengen, zonder dat er te verwachten voordelen voor het eigen zelf zijn.
- * *Relationele agressie (Relationel aggression)*: Brengt schade aan sociale relaties.
- * *Zelfconcept (Self-concept)*: Beeld dat je over jezelf hebt.
- * *Zelfwaardering (Self-esteem)*: Oordelen die we vormen over onze eigen waarde en gevoelens die we daarbij hebben.
- * *Sympathie (Sympathy)*: Gevoelens van bezorgdheid of verdriet om het (droevige) lot van iemand anders.
- * *Time Out*: Kinderen tijdelijk verwijderen uit de omgeving tot ze bereid zijn zich gepast te gedragen.
- * *Niet-betrokken stijl (Uninvolved style)*: Lage warmte, lage controle en onverschillige autonomie.

Hoofdstuk 9

- * *Fonetische benadering*: Lezen aangeleerd door aanbieding van vereenvoudigde leesmaterialen. Eerst aandacht voor fonetiek (= basisregels voor het omzetten van geschreven symbolen in klanken). Pas daarna complexere leesmaterialen.
- * *Cognitieve inhibitie (Cognitive inhibition)*: Het vermogen om controle uit te voeren over interne en externe stimuli die afleiden.
- * *Cognitieve zelfregulering (Cognitive self-regulation)*: Proces van continu opvolgen van de vooruitgang in de richting van het gestelde doel, evalueren van de resultaten, en niet-succesvolle benaderingen een andere richting opsturen.
- * *Concreet-operationeel stadium (Concrete operational stage)*: Van 7 – 11 jaar. Denken wordt logischer, flexibeler, en beter georganiseerd dan in de vroege kindertijd.
- * *Decentratie (Decentration)*: Focussen op meerdere aspecten van het probleem en ze met elkaar in verband brengen, eerder dan zich op 1 aspect te richten.
- * *Dynamische testen (Dynamic testing)*: Vernieuwing in testen waarbij de volwassene gericht leren inbouwt in testsituatie om na te gaan wat het kind kan doen met behulp van sociale ondersteuning.
- * *Elaboratie (Elaboration)*: Een relatie, of gedeelde betekenis, tot stand brengen tussen 2 of meer stukken informatie die niet tot dezelfde categorie behoren.
- * *Continuum van verwerving*: Geleidelijk aan beheersen van logische begrippen (ontwikkeling binnen een stadium).
- * *Organiseren (Organisation)*: Het groeperen van items die bij elkaar horen.
- * *Herhalen (Rehearsal)*: Herhalen van informatie (voor zichzelf).
- * *Omkeerbaarheid (Reversibility)*: Vermogen om te denken in een reeks van stappen en dan in gedachten de richting omkeren en weer op het uitgangspunt terugkeren (is een onderdeel van elke logische operatie).
- * *Seriatie (Seriation)*: Vermogen om items te ordenen langs een kwantitatieve dimensie, zoals lengte of gewicht.
- * *Theorie van de meervoudige intelligenties (Theory of multiple intelligences)*: Omschrijft intelligentie in termen van verschillende 'sets' van bewerkingen die individuen toelaten om deel te nemen aan allerlei activiteiten die binnen een cultuur gewaardeerd worden.
- * *Transitieve inferentie (Transitive inference)*: Het concrete operationele kind kan al seriatie-denken.
- * *Triarchische theorie van intelligenties (Triarchic theory of intelligence)*: Omvat 3 soorten intelligenties (die elkaar in evenwicht moeten houden), die te maken hebben met vaardigheden ivm. informatieverwerking, vaardigheid om nieuwe taken op te lossen en toepassingen op alledaagse situaties.
- * *Globale benadering (Whole-language approach)*: Lezen aangeleerd zoals natuurlijke taalverwerving. Tekst in volledige vorm; leren van communicatieve functie van geschreven taal.